

Kaj je varnost in zdravje pri delu

Kaj pomeni izraz »varnost in zdravje pri delu«? Kaj in koliko o tem vedo delavci, ki opravljajo razna in zelo zahtevna dela in naloge, pa dijaki in študenti, ki se izobražujejo za razne poklice, projektanti, ki projektirajo delovne in pomožne prostore, stroje in opremo za delo, strokovnjaki in pravniki, ki pišejo tovrstno zakonodajo, politiki oziroma organi, ki sprejemajo zakonodajo s tega področja, zdravniki, ki skrbijo za zdravje delavcev pri delu, inšpektorji, policisti, preiskovalni sodniki, ki v okviru svojih pristojnosti preiskujejo nezgode pri delu, sodniki, ki v zvezi s tem ugotavljajo vzroke, krivdo in odgovornost, odvetniki, ki zagovarjajo delavce ali delodajalce v primeru ugotavljanja in ocenjevanja objektivne ali subjektivne odgovornosti oziroma krivde in odškodninskih zahtevkov, novinarji, ki pišejo in poročajo o nezgodah in zdravju pri delu, itd.

Sodobna organizacija dela, pravo, medicina, psihologija, gradbeništvo, strojništvo, računalništvo, elektronika, izobraževanje itd. so panoge znanosti, ki v segmentu »varnosti in zdravja pri delu« sestavljajo interdisciplinarno znanost. Ta se uveljavlja in potrjuje kot pomembna panoga znanosti, ki jo je treba nenehno dograjevati, posodabljati in usklajevati z razvojem in dosežki drugih znanosti.

Varnost in zdravje pri delu se praktično začneta pri projektiranju delovnih in pomožnih prostorov strojev, opreme in sredstev za delo in se nadaljujeta z zagotavljanjem in izvajanjem potrebnih in predpisanih varstvenih ukrepov neposredno na delovnem mestu oziroma pri opravljanju določenih del in nalog.

Projektant mora v projektni dokumentaciji natančno določiti namembnost prostorov, višino, ogrevanje, prezračevanje, skupno površino, prezračevanje, stroje in opremo (denimo: mizarska delavnica, lakirnica, skladiščni prostori, pisarna, sanitarni prostori, garderobni prostori, spalnice, kuhinja, sejna soba itd.).

Vsak tehnološki napredek pomeni nov izziv in spremembe delovnega režima oziroma procesa in v zvezi s tem nove oziroma spremenjene fizične in psihične obremenitve delavcev. S tem pa se pri naj sodobnejši in razviti tehnologiji spreminja vsebina pojma varnosti in zdravja pri delu, ki zahteva spremembo, usklajevanje in posodabljanje celotne strategije varnosti in zdravja pri delu skupaj

Avtor:
Uroš Djurić,
upokojeni inšpektor RS za delo

z zakonodajo. To je najbolj razvidno iz novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu oziroma njegovega 17. člena, ki je celo petkrat izpostavljen oziroma opredeljen kot prekršek, ki obravnava vsebino izjave o varnosti z oceno tveganja. Veliko sprememb ukrepov prinašajo 37., 38. in 46. člen novega zakona, ki so štirikrat izpostavljeni kot prekršek.

Delovno okolje mora izpolnjevati zahteve, ki jih določajo naravne

fiziološke omejitve človeškega organizma. Čezmeren hrup, vibracije, sevanje, mraz, vročina itd.

Varno delovno okolje in varne delovne razmere ustvarjamo s tehničnimi, zdravstvenimi, socialnimi, vzgojnimi, pravnimi in drugimi ukrepi, s katerimi odkrivamo, preprečujemo in odpravljamo vzroke in vire, zaradi katerih lahko pride oziroma prihaja do poškodb pri delu, zdravstvenih okvar in obolenj delavcev pri delu.

Odsotnost z dela zaradi nezgod pri delu

Kako je praktično videti »zdravstveno razmerje pri nas«, stanje na področju varnosti in zdravja pri delu in odsotnosti z dela zaradi bolniškega dopusta, je razvidno iz evidence, ki jo zbira,

ureja in vodi Inštitut za varovanje zdravja RS. Iz te evidence je razvidno, da je bilo v štiriletnem obdobju (2004, 2005, 2006 in 2007), kolikor traja tudi mandat slovenske vlade, v Sloveniji 3,036.387 primerov raznih vrst obolenj oziroma primerov bolniškega dopusta, zaradi tega pa je, kot kaže statistika, izgubljenih kar 55,994.677 koledarskih dni (tabela 1.1, 1.2, 1.3 in 1.4; priloga tabel 1)

Podatki, ki so do zdaj zbrani in

urejeni po isti metodologiji, kažejo, da se stanje izboljšuje in da je statistika zabeležila v letu 2010 729.004 primere obolenj in v zvezi s tem 12,808.242 izgubljenih koledarskih dni.

V dveletnem obdobju (2006 in 2007!) je bilo evidentiranih največ primerov in v zvezi s tem tudi največ dni odsotnosti z dela v gospodarskih dejavnostih:

- dejavnost javne uprave in obrambe,
- izobraževanje,
- zdravstvo in socialno varstvo,
- gradbeništvo itd.

Kljub vsemu je gradbeništvo na četrtem mestu. Glede na vrsto obolenj oziroma po skupinah bolezni je bilo največ primerov obolenj in v zvezi s tem največ dni odsotnosti z dela zaradi:

- bolezni dihal,
 - nege družinskega člana,
 - poškodb mišično-kostnega sistema in vezivnih tkiv,
 - bolezni prebavil itd.
- (priloga tabel 2)

Ko se osredotočimo samo na »varnost in zdravje pri delu« oziroma poškodbe in zastrupitve pri delu ter poškodbe in zastrupitve zunaj dela, ugotovimo, da za urejanje in vodenje evidence in zbiranje

podatkov v zvezi s tem obstaja več metodologij, ki jih vodijo inšpektorji RS za delo, ki raziskujejo nezgode pri delu, Inštitut za varovanje zdravja RS in Mednarodna organizacija dela (ILO). Njihovi podatki so različni, največje število nezgod pri delu prikazuje ILO. Če se osredotočimo na varnost in zdravje pri delu, škodo, ki v zvezi s tem nastane, število nezgod pri delu, število primerov obolenj in število izgubljenih dni zaradi odsotnosti z dela, vidimo, da te številke niso zanemarljive in da se tudi v tem segmentu lahko privarčuje kakšen evro.

Iz evidence Inštituta za varovanje zdravja RS je razvidno, da je bilo samo v triletnem obdobju (2008, 2009 in 2010) v Sloveniji 2,211.180 primerov raznih vrst obolenj in v zvezi s tem v istem

obdobju 40,028.283 izgubljenih koledarskih dni oziroma dni odsotnosti z dela (priloga tabel 3).

V Sloveniji je bilo v zadnjih petih letih (2007, 2008, 2009, 2010 in 2011) 105.314 nezgod pri delu, od tega se je 123 nezgod končalo s smrtnim izidom (priloga tabel 4).

Slovenija je sprejela nov Zakon o varnosti in zdravju pri delu, ki je začel veljati 3. decembra 2011. V uvodnem strokovnem in obširnem komentarju tega zakona, ki sta ga napisala Miran Kalčič, izvršni direktor Zavoda za varstvo pri delu, in Ana Lozar, piše, da so bile neposreden povod za prenovu zakona tudi ugotovitve komisije ekspertov pri Evropski komisiji leta 2004, pred vstopom Slovenije v EU. Ob pregledu skladnosti slovenskih predpisov na tem področju z evropskimi direktivami je komisija ugotovila

neskladnosti z direktivo št. 89 (391) EGS o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu. Potrebna je bila dodatna uskladitev z evropskim pravom glede ureditve stvarne veljavnosti za nekatera specifična področja, uvedbe načela preprečitve in promocije zdravja v delovnem okolju,

vsebine in obveznosti zdravstvenih pregledov itd.

V Sloveniji so bili leta 2010 evidentirani 729.004 primeri bolniškega dopusta in v zvezi s tem izgubljeno 12,808.242 odsotnosti z dela za polni delovni čas, kar potrjuje, da se stanje izboljšuje (priloga tabel 3 in skupina MKB-10). V omenjenem letu je bilo 23.576 primerov bolniške odsotnosti zaradi poškodb in zastrupitev pri delu, zaradi katerih je evidentirano 977.222 dni odsotnosti z dela. Poškodb in zastrupitev zunaj dela je bilo 58.558, zaradi teh pa je bilo 2,032.392 izgubljenih dni oziroma dni odsotnosti z dela.

Konec leta 2011 je bilo v Sloveniji zaposlenih okrog 817.000 delavcev. Na Inšpektorat Republike Slovenije je bilo v letu 2011 prijavljenih 12.631 nezgod pri delu, od katerih se je 20 nezgod končalo s

smrtnim izidom. Največ nezgod je bilo v gradbeništvu. Številke kažejo, da se stanje umirja oziroma da se število nezgod pri delu zmanjšuje. Vendar pa je treba poudariti, da to zmanjšanje ni rezultat izboljšanja delovnih razmer zaposlenih delavcev ali inšpekcijskega nadzora. Do tega zmanjšanja je prišlo predvsem zaradi zmanjšanja ali ukinjanja delovnih mest s povečanimi nevarnostmi za poškodbe in zdravstvene okvare in zaradi popolnega razpada slovenskega gradbeništva. Kako pomanjkljiv je bil dozdajšnji zakon, potrjuje dejstvo, da je imel 65 členov, od katerih je bilo 13 sankcioniranih kot prekršek. Novi Zakon o varnosti in zdravju pri delu pa ima 85 členov, od katerih je kar 29 členov opredeljenih kot prekršek.

Naj še dodam, da je namen ko-

mentiranja navedenih številkgolj ta, da bi se zdajšnje razmere na področju varnosti in zdravja pri delu izboljšale. Izboljšamo pa jih lahko samo, če razumemo in spremenimo odnos do te panoge, da točno vemo, kaj sploh sta varnost in zdravje. In v tej smeri je treba izboljševati sistem izobraževanja in obravnavanja dogajanja na tem področju.

Priloga tabel 1

Skupna MKB-10	Vsi	
	Primeri	Dnevi
Ostale bolezni	655.070	10.966.411
19.A Poškodbe in zastrupitve pri delu	34.888	1.283.212
19.B Poškodbe in zastrupitve zunaj dela	72.315	2.310.743
Skupaj	762.273	14.560.366

Tabela 1.1

Primeri in izgubljeni dnevi bolniškega dopusta po poglavjih Mednarodne klasifikacije bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene, 10. revizija (MKB-10); Republika Slovenija 2004

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Skupna MKB-10	Vsi	
	Primeri	Dnevi
Ostale bolezni	691.070	11.001.449
19.A Poškodbe in zastrupitve pri delu	31.426	1.150.181
19.B Poškodbe in zastrupitve zunaj dela	66.839	2.160.655
Skupaj	789.335	14.312.285

Tabela 1.2

Primeri in izgubljeni dnevi bolniškega dopusta po poglavjih Mednarodne klasifikacije bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene, 10. revizija (MKB-10); Republika Slovenija 2005

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Skupna MKB-10	Vsi	
	Primeri	Dnevi
Ostale bolezni	595.240	9.742.966
19.A Poškodbe in zastrupitve pri delu	31.066	1.111.309
19.B Poškodbe in zastrupitve zunaj dela	68.982	2.172.488
Skupaj	695.288	13.026.763

Tabela 1.3

Primeri in izgubljeni dnevi bolniškega dopusta po poglavjih Mednarodne klasifikacije bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene, 10. revizija (MKB-10); Republika Slovenija 2006

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Skupna MKB-10	Vsi	
	Primeri	Dnevi
Ostale bolezni	689.502	10.739.541
19.A Poškodbe in zastrupitve pri delu	31.127	1.157.091
19.B Poškodbe in zastrupitve zunaj dela	68.266	2.198.631
Skupaj	788.895	14.095.263

Tabela 1.4

Primeri in izgubljeni dnevi bolniškega dopusta po poglavjih Mednarodne klasifikacije bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene, 10. revizija (MKB-10); Republika Slovenija 2007

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Priloga tabel 2

Samo naslednje (nekatero) dejavnosti	Primeri	Dnevi
Dejavnost javne uprave in obrambe	65.409	859.698
Izobraževanje	57.801	789.672
Zdravstvo in socialno varstvo	52.005	923.484
Gradbeništvo	42.962	939.873
Druge poslovne dejavnosti	34.660	671.442

Tabela 2.1

Primeri in izgubljeni dnevi bolniškega dopusta po gospodarskih dejavnostih – vsi; Republika Slovenija 2006

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Samo naslednje vrste bolezni	Primeri	Dnevi
Bolezni dihal	108.698	915.323
Nega družinskega člana	91.212	466.683
Bolezni mišično-kostnega sistema in veziv tkiva	88.703	2.478.906
Dejavniki, ki vplivajo na zdravstveno stanje in stik z zdravstveno službo	69.928	453.340
Nekatere infektivne in parazitske bolezni	49.506	374.375

Tabela 2.2

Primeri in izgubljeni koledarski dnevi bolniškega dopusta po skupinah bolezni – vsi; Republika Slovenija 2006
Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Samo naslednje (nekatero) dejavnosti	Primeri	Dnevi
Dejavnost javne uprave in obrambe	74.235	898.549
Izobraževanje	69.443	859.930
Zdravstvo in socialno varstvo	59.611	1.029.618
Gradbeništvo	48.103	1.065.275
Druge poslovne dejavnosti	42.870	760.040
Trgovina na drobno	39.418	842.863
Proizvodnja kovinskih izdelkov	34.749	602.309
Proizvodnja strojev in opreme	29.883	536.130

Tabela 2.3

Primeri in izgubljeni dnevi bolniškega dopusta po gospodarskih dejavnostih – vsi; Republika Slovenija 2007
Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Samo naslednje vrste bolezni	Primeri	Dnevi
Bolezni dihal	136.399	1.083.241
Bolezni mišičnega sistema in veznega tkiva	94.158	2.632.522
Nekatere infektivne in parazitske bolezni	71.900	499.709
Bolezni prebavil	41.695	417.512
Simptomi, znaki in nenormalni klinično laboratorijski izvidi	29.393	521.049

Tabela 2.4

Primeri in izgubljeni koledarski dnevi bolniškega dopusta po skupinah bolezni – vsi; Republika Slovenija 2007
Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Priloga tabel 3

Skupina MKB-10	Vsi	
	Primeri	Dnevi
Ostale bolezni	646.704	3.231.762
19.A Poškodbe in zastrupitve pri delu	28.645	1.101.067
19.B Poškodbe in zastrupitve zunaj dela	64.485	2.130.695
Skupaj	739.834	9.695.286

Tabela 3.1

Primeri in izgubljeni koledarski dnevi bolniškega dopusta – vsi; Republika Slovenija 2008
Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Skupina MKB-10	Vsi	
	Primeri	Dnevi
Ostale bolezni	658.246	10.323.758
19.A Poškodbe in zastrupitve pri delu	23.833	964.596
19.B Poškodbe in zastrupitve zunaj dela	60.263	2.037.030
Skupaj	742.342	13.325.384

Tabela 3.2

Primeri in izgubljeni koledarski dnevi bolniškega dopusta – vsi; Republika Slovenija 2009

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Skupina MKB-10	Vsi	
	Primeri	Dnevi
Ostale bolezni	646.870	9.798.628
19.A Poškodbe in zastrupitve pri delu	23.576	977.222
19.B Poškodbe in zastrupitve zunaj dela	58.558	2.032.392
Skupaj	729.004	12.808.242

Tabela 3.3

Primeri in izgubljeni koledarski dnevi bolniškega dopusta po skupinah bolezni – vsi; Republika Slovenija 2010 (za odsotnost z dela za polni delovni čas)

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Priloga tabel 4

Leto	Vsi	
	Primeri	Dnevi
2008	739.834	13.894.657
2009	742.342	13.325.384
2010	729.004	12.808.242
Skupaj	2.211.180	40.028.283

Tabela 4.1

Primeri in izgubljeni koledarski dnevi bolniškega dopusta – vsi; Republika Slovenija (2008, 2009 in 2010)

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS

Leto	Število nezgod pri delu	Število umrlih (smrtnih)
2007	25.442	29
2008	25.036	27
2009	21.402	25
2010	20.803	22
2011	12.631	20
Skupaj	105.314	123

Tabela 4.2

Število nezgod pri delu in število umrlih v Republiki Sloveniji

Vir: Inštitut za varovanje zdravja RS in Inšpektorat za delo RS

Poslovna skupina Sava